



Monitoring działań w UE (legislacja, publikacje) – 21 marca 2025 r.

- **Informacje generalne o prawie UE – akty prawne i dokumenty strategiczne**

Unijne przepisy dotyczące znaków towarowych (rejestracja krajowa) – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2436 z dnia 16 grudnia 2015 r. mająca na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych

Niniejsza dyrektywa ma zastosowanie od dnia 12 stycznia 2016 r. Kraje UE miały obowiązek wdrożenia jej przepisów do prawa krajowego do dnia 14 stycznia 2019 r. Dyrektywa ma na celu ujednoczenie praw i przepisów proceduralnych krajów UE odnoszących się do rejestracji znaków towarowych. Stanowi część pakietu reform, w którego skład wchodzi też rewizja rozporządzenia (WE) nr 207/2009 w sprawie unijnego znaku towarowego. Pakiet ma sprawić, aby systemy rejestracji znaków towarowych w całej UE stały się bardziej dostępne i skuteczne dla przedsiębiorstw. Niniejsza dyrektywa uchyliła i zastąpiła dyrektywę 2008/95/WE z dniem 14 stycznia 2019 r.

Niniejsza dyrektywa ustala zasady przyjmowania prawodawstwa krajowego dotyczącego znaków towarowych obejmujących towary lub usługi:

- które są rejestrowane w kraju UE lub w Urzędzie Własności Intelektualnej Państw Beneluxu, jako indywidualny znak towarowy, znak gwarancyjny lub certyfikujący lub znak wspólny. Znaki wspólne: W momencie dokonania zgłoszenia o rejestrację można oznaczyć znak towarowy jako wspólny. Zgłoszenia o rejestrację takiego znaku mogą dokonać organizacje zrzeszające wytwórców, producentów lub usługodawców.;
- których rejestracja międzynarodowa ma skutek w kraju UE.

Znak towarowy może stanowić każde oznaczenie, które można przedstawić w formie graficznej (w szczególności oznacza to wyrazy, w tym nazwiska, a także wzory, litery, cyfry, kształty towarów lub ich opakowań). Oznaczenie musi umożliwiać odróżnianie towarów lub usług jednego przedsiębiorstwa od towarów lub usług innych przedsiębiorstw.

Znak towarowy może nie zostać zarejestrowany lub unieważniony w późniejszym terminie z wielu powodów, m.in. jeżeli:

- nie ma odróżniającego charakteru,
- ma wyłącznie charakter opisowy,
- składa się z oznaczeń, które weszły do języka potocznego wykorzystywanego w odnośnych praktykach handlowych,
- jest sprzeczny z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami,
- ze względu na swój charakter może wprowadzać odbiorców w błąd, na przykład co do charakteru, jakości lub pochodzenia geograficznego towarów lub usługi

Znaku towarowego nie rejestruje się lub podlega on unieważnieniu, jeżeli jest on identyczny lub podobny do wcześniej zarejestrowanego znaku towarowego.

Właściciel ma wyłączne prawo do stworzonego znaku towarowego. Na jego podstawie osoby trzecie mogą otrzymać zakaz używania znaku, który jest identyczny lub podobny w stopniu, który mógłby wprowadzić klientów w błąd. Właściciel nie może jednak zakazać stronom trzecim stosowania następujących elementów w celach handlowych:

- nazwiska (nazwy) i adresu strony trzeciej, jeżeli jest nią osoba fizyczna,

- cech towarów lub usług wchodzących w skład znaku,
- przeznaczenia towarów lub usług.

Właściciel znaku towarowego musi zacząć rzeczywiście go używać w czasie pięciu lat od rejestracji. Zawieszenie używania podczas nieprzerwanego okresu pięciu lat powoduje, że znak towarowy podlega karom za nieużywanie.

Zgłoszenia muszą zawierać:

- wniosek o rejestrację,
- informacje identyfikujące zgłaszającego,
- wykaz towarów lub usług, których dotyczy zgłoszenie,
- przedstawienie znaku towarowego, które pozwala zarówno władzom, jak i odbiorcom ustalić, co podlega jego ochronie.

Zgłoszenie znaku towarowego wymaga uiszczenia opłaty określonej przez dany kraj UE.

Znaki towarowe rejestrowane są na okres 10 lat od daty dokonania zgłoszenia. Rejestracja może być przedłużona na okres kolejnych 10 lat na wniosek właściciela i po uiszczeniu opłaty za przedłużenie. Krajowy urząd ds. znaków towarowych poinformuje właściciela o wygaśnięciu rejestracji sześć miesięcy przed tym wygaśnięciem.

Więcej informacji:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A02015L2436-20151223>

- **Prowadzone procesy konsultacyjne, projekty, stanowiska:**

1. Wytyczne dotyczące subsydiów zagranicznych

Konsultacje publiczne przepisów prawa gospodarczego w UE (zasady konkurencji) – na podstawie analizy Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2560 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie subsydiów zagranicznych zakłócających rynek wewnętrzny oraz Oświadczenia Komisji Europejskiej w sprawie wyjaśnień dotyczących stosowania rozporządzenia 2022/2560 na podstawie jego art. 46 – I Etap legislacyjny – Zaproszenie do zgłaszania uwag. Ostateczny termin na przesłanie opinii to 2 kwietnia 2025 r.

Rozporządzenie w sprawie subsydiów zagranicznych weszło w życie 13 lipca 2023 r. Rozporządzenie to umożliwi Komisji wyeliminowanie zakłóceń na rynku wewnętrznym powodowanych przez subsydia zagraniczne. W ten sposób UE może zapewnić równe warunki działania wszystkim przedsiębiorstwom, przy jednoczesnym zachowaniu otwartości na handel i inwestycje. Subsydia zagraniczne mogą trafić na rynek wewnętrzny w drodze udziału w dowolnej działalności gospodarczej i w dowolnym sektorze, np. w ramach udziału w zamówieniach publicznych, przejęcia kontroli lub poprzez inne formy inwestycji bezpośrednich.

Zgodnie z art. 46 rozporządzenia Komisja musi najpóźniej do 13 stycznia 2026 r. opracować wytyczne dotyczące rozporządzenia w sprawie subsydiów zagranicznych. W wytycznych mają być wyjaśnione następujące „pojęcia techniczne”:

- i) stosowanie kryteriów pozwalających stwierdzić istnienie zakłócenia zgodnie z art. 4 ust. rozporządzenia;
- ii) stosowanie testu bilansującego zgodnie z art. 6 rozporządzenia;
- iii) korzystanie przez Komisję z uprawnienia do żądania uprzedniego zgłoszenia koncentracji zgodnie z art. 21 ust. 5 rozporządzenia lub zagranicznych wkładów finansowych otrzymanych przez wykonawcę w kontekście postępowania o udzielenie zamówienia zgodnie z art. 29 ust. 8 rozporządzenia; oraz

iv) ocena zakłócenia w kontekście postępowania o udzielenie zamówienia, o którym mowa w art. 27 rozporządzenia.

Aby ułatwić wdrażanie rozporządzenia w praktyce, w lipcu 2024 r. opublikowano – zgodnie z motywem 73 rozporządzenia i oświadczeniem Komisji w sprawie wyjaśnień dotyczących stosowania rozporządzenia w sprawie subsydiów zagranicznych – wstępne wyjaśnienia dotyczące pojęć technicznych, które należy stosować przy egzekwowaniu rozporządzenia.

Celem przedmiotowej inicjatywy jest zagwarantowanie pewności dla przedsiębiorstw oraz przejrzystości odnośnie do wdrażania przez Komisję przepisów z 2022 r. dotyczących subsydiów zagranicznych.

Zgodnie z wspomnianymi przepisami Komisja ma obowiązek wydania wytycznych precyzujących:

- jak stwierdzić, czy subsydlum zagraniczne zakłóca rynek wewnętrzny
- jak zastosować test bilansujący w przypadku subsydiów zagranicznych zakłócających rynek
- kwestię prawa do zwrócenia się o zgłoszenie zamiaru koncentracji lub zagranicznego wkładu finansowego w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego niepodlegających obowiązkowi uprzedniego zgłoszenia.

Link: <https://pracodawcy.pl/wytyczne-dotyczace-subsydiow-zagranicznych/>

2. Instrument „Łącząc Europę” na lata 2021–2027 – ocena śródkresowa

Konsultacje publiczne przepisów prawa funduszy strukturalnych w UE (infrastruktura w sektorach transportu, energii i telekomunikacji) – na podstawie analizy zmienionego Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1316/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. ustanawiające instrument „Łącząc Europę” oraz Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1153 z dnia 7 lipca 2021 r. ustanawiające instrument „Łącząc Europę” i uchylające rozporządzenia (UE) nr 1316/2013 w kontekście dokumentu Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 10 listopada 2022 r. pt. „Plan działania na rzecz mobilności wojskowej 2.0” (JOIN(2022) 48 final) – II Etap legislacyjny – Konsultacje publiczne. Ostateczny termin na przesłanie opinii to 28 maja 2025 r.

Instrument „Łącząc Europę” (CEF2) na lata 2021–2027 utworzono w celu budowy, rozwoju, modernizacji i ukończenia transeuropejskich sieci w sektorach transportu, energii i technologii cyfrowych. Stanowi on kontynuację instrumentu „Łącząc Europę” (CEF1) na lata 2014–2020 realizowanego w okresie obowiązywania poprzednich wieloletnich ram finansowych (WRF). Niezakłócona łączność transgraniczna jest warunkiem niezbędnym do zapewnienia prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego Unii Europejskiej. Sprzyja ona spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej oraz przyczynia się do realizacji długoterminowych zobowiązań UE w zakresie obniżenia emisyjności w ramach Europejskiego Zielonego Ładu. Budżet na wdrożenie CEF2 wynosi 33,7 mld EUR.

W sektorze transportu w ramach CEF2 wsparciem obejmuje się projekty infrastrukturalne będące przedmiotem wspólnego zainteresowania, których celem jest ukończenie transeuropejskiej sieci transportowej (poprawa łączności transgranicznej poprzez usunięcie wąskich gardeł i tworzenie brakujących połączeń) oraz jej modernizacja (np. projekty mające na celu rozwój infrastruktury paliw alternatywnych lub poprawę cyfryzacji, interoperacyjności i bezpieczeństwa ruchu drogowego). Instrument ma również przyczynić się do realizacji Planu działania na rzecz mobilności wojskowej 2.0 poprzez dostosowanie transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T) do wymogów podwójnego zastosowania do celów cywilnych i wojskowych. W ramach instrumentu „Łącząc Europę” w sektorze transportu wspiera się również inicjatywę dotyczącą korytarzy solidarnościowych, która tworzy alternatywne trasy transportowe do Ukrainy i Republiki Mołdawii w odpowiedzi na rosyjską wojnę napastniczą. W

ten sposób CEF2 przyczynia się do zwiększenia odporności infrastruktury transportowej, w tym przystosowania się do zmiany klimatu. Na instrument „Łącząc Europę” w sektorze transportu przeznaczono budżet w wysokości 25,8 mld EUR. Dla państw kwalifikujących się do objęcia wsparciem z Funduszu Spójności przewidziano środki w łącznej wysokości 11,3 mld EUR, a na projekty mobilności wojskowej podwójnego zastosowania przeznaczono środki w wysokości 1,7 mld EUR.

W sektorze energii CEF2 przyczynia się do realizacji projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, które zwiększają rolę transgranicznej infrastruktury energetycznej jako katalizatora transformacji w kierunku neutralności klimatycznej, integracji europejskich rynków energii i interoperacyjności sieci. W ramach CEF2 wspiera się również realizację nowej kategorii projektów: projektów transgranicznych w dziedzinie energii odnawialnej, które w szczególności przyczyniają się do osiągnięcia celów w zakresie energii ze źródeł odnawialnych do 2030 r. w sposób racjonalny pod względem kosztów i stanowią integralną część ram umożliwiających współpracę w zakresie odnawialnych źródeł energii. Budżet przeznaczony na instrument „Łącząc Europę” w sektorze energii wynosi 5,89 mld EUR.

W sektorze technologii cyfrowych CEF2 koncentruje się na projektach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, których celem jest zapewnienie nieprzerwanego zasięgu sieci 5G wzdłuż głównych szlaków transportowych; wdrażanie nowych sieci szkieletowych lub znacząca modernizacja istniejących sieci szkieletowych oraz wdrażanie i zapewnianie dostępu do sieci o bardzo dużej przepustowości, w tym systemów 5G. Budżet przeznaczony na instrument „Łącząc Europę” w sektorze technologii cyfrowych wynosi 2,07 mld EUR.

Inicjatywa ta pozwoli zmierzyć postępy w osiąganiu celów programu i ocenić, czy przepisy funkcjonują zgodnie z założeniami.

Link: <https://pracodawcy.pl/instrument-laczac-europe-na-lata-2021-2027-ocena-srodekresowa-2/>

3. Konsultacje publiczne MRiT - konsultacje KE w sprawie ceł na import z USA

Ministerstwo Rozwoju i Technologii zaprasza do udziału w konsultacjach publicznych Komisji Europejskiej dotyczących planowanego podniesienia ceł na import wybranych towarów z USA.

Komisja Europejska uruchomiła konsultacje społeczne dotyczące podniesienia ceł na import z USA wybranych towarów. Konsultacje są związane z pracami dotyczącymi określenia listy kompensacyjnej UE, mającej być odpowiedzią na wprowadzenie przez USA ceł ochronnych na import stali i aluminium. Konsultacje będą prowadzone do 26 marca.

W dniu 10 lutego 2025 r. Stany Zjednoczone Ameryki („Stany Zjednoczone”) ogłosiły taryfy ze skutkiem od dnia 12 marca 2025 r. na czas nieokreślony w następujący sposób:

- Podwyższenie stawki celnej ad valorem z 10 % do 25 % mającej zastosowanie do przywozu niektórych produktów aluminiowych i niektórych pochodnych aluminium, w tym pochodzących z UE.
- Stany Zjednoczone ogłosiły nałożenie cła w wysokości 25 % na przywóz stali i aluminium na wszystkie produkty objęte środkami wprowadzonymi na podstawie sekcji 232 odpowiednio w 2018 r. i 2020 r. W pierwotnych środkach wprowadzonych przez USA w latach 2020 i 2018 wyroby ze stali i ich pochodne podlegały już stawce celnej ad valorem w wysokości 25 %, natomiast aluminium i pochodne aluminium podlegały stawce celnej ad valorem w wysokości 10 %. Stany Zjednoczone skutecznie podnoszą obecnie dodatkowe cła z 10 % do 25 % cła ad valorem.
- 25 % cła ad valorem na nowe produkty pochodne stali i aluminium wymienione w załączniku I do proklamacji prezydenckich 10895 i 10896 z dnia 10 lutego 2025 r.

Środki opisane powyżej są dalej zwane środkami Stanów Zjednoczonych.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 654/2014 z dnia 15 maja 2014 r. (rozporządzenie w sprawie egzekwowania) stanowi podstawę prawną dla UE do zawieszenia koncesji lub innych zobowiązań wynikających z międzynarodowych umów handlowych, z zamiarem przywrócenia równowagi koncesji lub innych zobowiązań w stosunkach handlowych z państwami trzecimi, w przypadku gdy traktowanie przyznane towarom z UE zostanie zmienione w sposób wpływający na interesy UE.

Rozporządzenie w sprawie egzekwowania ma zastosowanie w szczególności do przywracania równowagi koncesji lub innych zobowiązań, co przewidziano w art. 8 Porozumienia WTO w sprawie środków ochronnych.

Jeżeli w takich przypadkach konieczne jest podjęcie działań w celu ochrony interesów UE, UE może podjąć w odpowiedzi odpowiednie środki polityki handlowej na podstawie obiektywnych kryteriów. Jak przewidziano w art. 5 rozporządzenia wykonawczego, środki polityki handlowej mogą polegać między innymi na zawieszeniu koncesji taryfowych i nałożeniu nowych lub zwiększonych ceł.

Konsultacje będą prowadzone do 26 marca.

Link: <https://pracodawcy.pl/konsultacje-publiczne-mrit-konsultacje-ke-w-sprawie-cel-na-import-z-usa/>

- **Publikacje oraz inne informacje:**

1. Publikacja UE: Grupa Organizacji Społeczeństwa Obywatelskiego

Civil society organisations' group: group III

Grupa Organizacji Społeczeństwa Obywatelskiego (Grupa III) jest jedną z trzech Grup w Europejskim Komitecie Ekonomiczno-Społecznym (EKES-ie). Komitet, ustanowiony w 1957 r. na mocy traktatu rzymskiego jako organ doradczy Rady, Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego, zapewnia przedstawicielom zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego formalną platformę do wyrażania ich poglądów na tematy związane z UE oraz do udziału w unijnym procesie decyzyjnym. Jest forum konsultacji i reprezentacji, które umożliwia przedstawicielom organizacji społecznych, zawodowych, gospodarczych i kulturalnych państw członkowskich niezbędny udział w kształtowaniu polityki UE i przygotowywaniu unijnych decyzji.

Link: <https://pracodawcy.pl/publikacja-ue-grupa-organizacji-spoleczenstwa-obywatelskiego/>

2. Bezpłatny webinar Deloitte: ESG – kij i marchewka w przepisach podatkowo-prawnych oraz zachętach niekomercyjnych

Bezpłatne seminarium on-line: ESG – kij i marchewka w przepisach podatkowo-prawnych oraz zachętach niekomercyjnych; 2 kwietnia 2025 r., godz. 10:00 – 10:45.

Webinar z cyklu „Nieoczywiste wyzwania podatkowo-prawne w Twojej firmie”

Zielona transformacja dotyczy wielu sfer prowadzenia biznesu i związana jest z realizacją różnych działań inwestycyjnych oraz rozwojowych. Ustawodawca nie pozostaje w tym procesie bierny – coraz częściej wprowadza wymogi ESG o charakterze prawno-podatkowym dla firm, stymulując tym samym konkretne zachowania biznesu.

Deloitte zaprasza na bezpłatny webinar, podczas którego eksperci Deloitte skoncentrują się na trzech zagadnieniach, z którymi obecnie najczęściej spotykają się w swojej praktyce doradczej: CBAM, SUP oraz inwestycji w budowę własnego odnawialnego źródła energii, jako elementu strategii dekarbonizacji.

Agenda spotkania:

1. CBAM (tzw. graniczny podatek węglowy) – czyli zapobieganie „ucieczce” emisji CO2 poza Unię Europejską.

- Doświadczenia praktyczne w raportowaniu CBAM
- Co czeka przedsiębiorców w przyszłości w związku z wymogami CBAM? Czy ktoś to policzył?
- Uniezależnienie się od dostaw spoza UE dzięki inwestycji we własne moce produkcyjne z zachętami niekomercyjnymi

2. SUP – walka z jednorazowymi opakowaniami z tworzyw sztucznych.

- Jakie obowiązki i opłaty wprowadzają przepisy implementujące Dyrektywę SUP i kto musi ich dopełniać?
- Inwestycje w technologie i produkty spełniające wymagania SUP z zachętami niekomercyjnymi (wsparcie inwestycji i działalności B+R).

3. Budowa własnego odnawialnego źródła energii jako element strategii dekarbonizacyjnej firmy.

- Jak można obniżyć koszty inwestycji? Zachęty niekomercyjne (dotacje i pożyczki) na OZE, w tym biogazownie, wysokosprawna kogeneracja, wodór i magazyny energii
- Akcyza jako nowe wyzwanie, który może się pojawić przy takiej inwestycji – nowe obowiązki, ale i być może nowe preferencje (zwolnienia i zwroty w tym zakresie)

Pojawiają się nowe obowiązki o charakterze sprawozdawczo-raportowym, a także nowe opłaty, które w żargonie często nazywa się „zielonymi podatkami” („green tax”). Za nieprawidłowe wypełnianie obowiązków przedsiębiorca może otrzymać karę środowiskową, co ma dodatkowo mobilizować do spełniania wymogów.

Z drugiej strony istnieje świadomość, że zmiany ograniczające wpływ działalności przedsiębiorstw na środowisko wymagają bardzo dużych nakładów finansowy, często niemożliwych do poniesienia przez firmy w oczekiwanej perspektywie czasowej wymaganej dla spełnienia ambitnych celów Zielonego Ładu. W związku z tym pojawiają się zachęty niekomercyjne (dotacje, preferencyjne pożyczki), pozwalające na zmniejszenie poziomu środków własnych przeznaczanych na inwestycje w dekarbonizację, odnawialne źródła energii czy podnoszenie efektywności energetycznej. Jak z nich efektywnie skorzystać? Kiedy warto poszukać takiego dofinansowania?

Webinar skierowany jest do specjalistów ds. podatków, dyrektorów finansowych, księgowych, osób zajmujących się pozyskiwaniem niekomercyjnych źródeł finansowania w przedsiębiorstwach, a także do managerów i specjalistów ds. logistyki, cła, sprzedaży, zakupów lub spraw finansowych, specjalistów ds. ESG oraz zajmujących się regulacjami CBAM i SUP, a także pragnących zbudować swoją świadomość w zakresie zależności pomiędzy omawianymi obszarami.

Link: <https://pracodawcy.pl/bezplatny-webinar-deloitte-esg-kij-i-marchewka-w-przepisach-podatkowo-prawnych-oraz-zachetach-niekomercyjnych/>

3. Webinar KPMG: Dotacje na rozwój elektromobilności

UWAGA – start naboru wniosków o dotacje na rozwój elektromobilności! Będzie można uzyskać nawet do 100% dotacji.

W 2025 roku planowany jest szereg naborów wniosków o dotacje na rozwój elektromobilności. Nabór obejmujący inwestycje w infrastrukturę ładowania samochodów ciężarowych rozpocznie się już 31 marca 2025 roku. W naborze tym będzie można uzyskać nawet do 100% dotacji.

KPMG zaprasza na webinar „Dotacje na rozwój elektromobilności”, podczas którego eksperci KPMG rozwiną zagadnienia z obszaru dotacji na rozwój elektromobilności. Wydarzenie odbędzie się 28 marca 2025 r. w godz. 11:00-11:30 w formule online.

Rejestracja dostępna jest do 28 marca, do momentu rozpoczęcia wydarzenia. Organizatorzy proszą o dokonanie zgłoszenia poprzez uzupełnienie formularza dostępnego na stronie wydarzenia, wykorzystując przy tym służbowy adres e-mail. Udział w wydarzeniu jest bezpłatny, jednakże możliwy wyłącznie po otrzymaniu potwierdzenia.

Organizator zastrzega sobie możliwość selekcji zgłoszeń, a także możliwość zmiany terminu lub odwołania wydarzenia. Spotkanie odbędzie się w języku polskim.

Prelegenci:

- Przemysław Szywacz – Partner, Dział Doradztwa Podatkowego, Lider doradców dla branży motoryzacyjnej, KPMG w Polsce
- Marcin Mańkowski – Dyrektor, Dział Doradztwa Podatkowego, Zespół ds. Innowacji, Ulg i Dotacji, KPMG w Polsce

Eksperti KPMG posiadają szerokie doświadczenie w doradztwie związanym z przygotowaniem wniosków o dotacje na inwestycje na rozwój elektromobilności, zarówno ze źródeł krajowych, jak i europejskich.

Podczas webinaru eksperci KPMG odpowiedzą na pytania takie jak:

- Jakie nabory zostały już ogłoszone, a jakie planowane są w 2025 roku?
- Kto może wnioskować o dotacje?
- Co należy zrobić aby przygotować się do złożenia wniosków?
- Jak wygląda zakres doradztwa KPMG w procesie przygotowania wniosków?

Link: <https://pracodawcy.pl/webinar-kpmg-dotacje-na-rozwoj-elektromobilnosc/>

Źródło: EUR-Lex; Komisja Europejska; Ministerstwo Rozwoju i Technologii; Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny; Urząd Publikacji Unii Europejskiej; Deloitte Polska (Deloitte Touche Tohmatsu Limited – Deloitte Global); KPMG (KPMG Sp. z o.o.)